

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., професор Кузнєцова Л.В.
“ ___ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «Фінанси та кредит»

за темою:

**МАКРОЕКОНОМІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ БАНКІВ
УКРАЇНИ**

Виконавець

студентка 4 курсу 1 групи
кредитно-економічного факультету

Соколова Поліна Олесандрівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

Кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Завадська Діана Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОНЕТАРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ГРОШОВОМУ РИНКУ	6
1.1. Економічна сутність та організаційна структура грошового ринку....	6
1.2. Грошова пропозиція, процес та чинники її формування.....	12
1.3. Грошові агрегати як показники і вимірники грошової маси.....	20
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВИХ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ТА ЇХ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК БАНКІВ УКРАЇНИ....	26
2.1. Аналіз забезпеченості економіки країни грошима.....	26
2.2. Оцінка процентної політики Національного банку України.....	36
2.3 Вплив зміни норми обов'язкових резервів на розвиток банків	44
Висновки до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОНЕТАРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ГРОШОВОМУ РИНКУ.....	51
3.1. Світовий досвід монетарного регулювання та можливості його використання в Україні.....	52
3.2. Проблеми монетарного регулювання на грошовому ринку та шляхи їх вирішення.....	57
Висновки до розділу 3.....	61
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ.....	69

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Гроші відіграють виключно важливу роль в ринковій економіці. Ринок неможливий без грошей, грошового обігу. Грошовий обіг - це рух грошей, що опосередковує оборот товарів і послуг. Грошовий обіг, як і будь-яке звернення товарів, підпорядковується законам попиту і пропозиції.

Пропозиція грошей цілком залежить від держави. Держава в особі центрального банку здійснює грошову емісію, а також впливає на здатність комерційних банків збільшувати або зменшувати кількість кредитних грошей. Збільшення грошової пропозиції може дуже швидко вплинути на зростання цін, що, в свою чергу, викличе збільшення попиту на гроші і зростання процентних ставок.

Перехід нашої економіки на ринкові відносини різко підвищив значення грошей. Проблеми грошового господарства стають основними і в практичних заходах по реконструкції народного господарства, і в теоретичних дослідженнях. Тому, незважаючи на жваве обговорення зазначених питань на сторінках економічної преси, актуальність їх не зменшується.

Як в практичному, так і в теоретичному аспектах теми оптимальну пропозицію грошей були і є актуальним в наш час. Так як грошова маса є важливим фінансовим елементом в грошовому обігу будь-якої країни, вона ж і є основною економічною одиницею, у вигляді готівкового і безготівкового розрахунку. Грошова маса займає особливе місце в постановці цілей грошової політики тієї чи іншої держави, саме тому вимагає ретельного вивчення всіх її складових, в тому числі, агрегатів.

Огляд літератури з теми дослідження. Численні роботи присвячені дослідженню оптимального рівня пропозиції грошей. Вже на початковому рівні розгляду сутності цього явища маємо розбіжності у трактуванні. У

одних джерелах пропозицію грошей розглядають як сукупність загальноприйнятих грошових засобів в економіці [9]. Пропозицію грошей також трактують як процес створення банківською системою додаткових платіжних засобів, що надходять у канали готівкового та безготівкового грошового обігу [10, с.180]. Найчастіше під пропозицією грошей розуміють кількість грошей, що знаходиться у розпорядженні економічних суб'єктів, яку вони можуть спрямувати в оборот за сприятливих умов [3, с. 112], [11 с.80]. До цієї проблеми прикута пильна увага як вітчизняних так і іноземних вчених-економістів. Серед них роботи Л. Рябініної, В.Стельмаха, І.Грекова, М. Єршова, В. Татузова, Є. Урьєвої, С. Науменкової, О. Дзюблюка, П. Матвієнка, І. Альошиної, Я. Поплюйко, В. Шевчука та багатьох інших. Саме завдяки їх доробку стає можливим використання теоретичних основ регулювання рівня грошової пропозиції на практиці.

Метою дипломної роботи полягає у дослідженні змін основних макроекономічних показників, їхнього впливу на розвиток банків та надання рекомендацій щодо покращення монетарного регулювання на грошовому ринку України.

Досягненню мети дипломної роботи сприяє вирішення наступних завдань:

- визначити економічну сутність грошового ринку та розглянути його організаційну структуру;
- дослідити особливості пропозиції грошей, як економічної категорії, чинники впливу та процес її формування;
- дослідити грошові агрегати як показники і вимірники грошової маси;
- проаналізувати забезпеченість економіки країни грошима;
- оцінити процентну політику Національного банку України;
- дослідити вплив зміни норми обов'язкових резервів на розвиток банків України;

- вивчити світовий досвід монетарного регулювання та можливості його використання в Україні;
- визначити проблеми монетарного регулювання на грошовому ринку та надати шляхи їх вирішення.

Об'єктом в дипломній роботі виступають основні макроекономічні показники, що мають вплив на розвиток банків в Україні.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів монетарного регулювання на грошовому ринку України.

Методи дослідження. На основі діалектичного методу пізнання проведено вивчення та визначення напрямків впливу основних макроекономічних показників на розвиток банківської системи в цілому. Коефіцієнтний – визначення кількісного взаємозв'язку між зміною обсягу грошової пропозиції та забезпеченістю економіки країни грошима. Табличний та графічний методи – наочне відображення результатів проведеного аналізу.

Інформаційна база роботи. При написанні дипломної роботи використовувалися різні джерела інформації і широке коло літератури: навчальні посібники та підручники, наукові дослідження. Статистичну та факторологічну базу дослідження складають закони України, нормативні документи НБУ, банківських установ.

Висновки до розділу 3

Проаналізувавши основні макроекономічні показники країн з перехідною економікою та тих, що ще до недавня вважалися такими, можна дійти висновку, що постійне зростання грошової пропозиції згубно впливає на основні макроекономічні показники. Безконтрольна грошова емісія призводить до зменшення, а не до збільшення монетизації економіки. Швидке зростання номінальної грошової маси в період інфляції призводить до зростання цін і відповідно номінального ВВП, який випереджає зростання кількості грошей, відповідно призводить до зниження коефіцієнта монетизації. А так же збільшення грошової маси дестабілізує рівновагу на грошовому ринку.

До основних заходів, які здійснювались в проаналізованих нами країнах, в першу чергу необхідно віднести збільшення реального виробництва. Саме ріст валового внутрішнього продукту призвів до зростання показника монетизації економіки.

Здійснюючи монетарну політику, НБУ встановлює цільові орієнтири щодо регулювання грошової маси в обігу на основі вибору певних грошових агрегатів. Комерційні банки працюють в межах тієї грошової маси, яка визначається Національним банком. Сьогодні пошук нових конкретних механізмів регулювання грошової маси в обігу є надзвичайно актуальним в Україні. Старі монетарні інструменти (касовий і кредитний плани) не придатні для ринкових умов. Виходячи з того, що національна грошова система України має перехідний характер та перебуває у стадії становлення, система управління сукупним грошовим оборотом має відповідати міжнародним стандартам і вимогам, сприяти стабілізації національної грошової одиниці – української гривні.

ВИСНОВКИ

Дослідивши теоретичні основи монетарного регулювання на грошовому ринку, необхідно зазначити, що пропозиція грошей є важливим і невід'ємним елементом грошового ринку. Головним інструментом формуванні пропозиції грошей є грошово-кредитна політика, яку проводить центральний банк країни. Від цієї політики залежить не тільки рівновага на грошовому ринку, а й розвиток банків та країни в цілому. Наприклад, надмірна пропозиція грошей призводить до загострення інфляційних процесів. Тому важливим для економіки є проведення центральним банком обґрунтованої та зваженої грошово-кредитної політики, яка б забезпечувала оптимальну грошову пропозицію.

Через зміну грошової пропозиції можна активно впливати на економічні процеси, зокрема на результати діяльності економічних агентів, і в першу чергу банків. Збільшуючи чи зменшуючи масу грошей в обороті, центральні банки забезпечують зміну платоспроможного попиту, цін, процентних ставок тощо. Завдяки цьому забезпечується вплив на такі вирішальні економічні процеси, як інвестиції, зростання виробництва, зайнятість, розвиток експорту й імпорту та їх збалансування.

За результатами аналізу стану грошової маси в Україні, можна зробити наступні висновки:

- за останні п'ять років грошова маса збільшилась майже у 1,5 рази а наявні в обороті готівкові гроші зросли та в 2016 році склали 1074,91 млрд. грн;
- коефіцієнт готівки протягом 2015 – 2016 років поступово зменшується, що є позитивною динамікою, так як це свідчить про ріст довіри з боку населення до банківської системи;
- невелика різниця між значеннями грошового агрегату М2 та М3 говорить в першу чергу про нерозвиненість фондового ринку;

- коефіцієнт монетизації, який є одним із головних макроекономічних показників, що ідентифікує рівень забезпеченості економіки країни грошима, й досі знаходиться на середньо-низькому рівні. Та можна сказати, що в останні декілька років даний показник має стійку тенденцію до росту.
- з огляду на проведене теоретичне дослідження, на наш погляд, для того щоб уникнути системної фінансової кризи в Україні, падіння ВВП необхідно НБУ через механізм рефінансування активно розширити кредитування економіки.
- За результатами дослідження, можемо визначити основні шляхи вдосконалення обліку, аналізу та контролю процесів рефінансування банків в Україні:
 - підтримка ліквідності банків переважно за допомогою короткострокового рефінансування, а саме через впровадження внутрішньоденних кредитів, за умови надійного забезпечення;
 - підвищення ефективності підтримки банківської ліквідності за допомогою розвитку ринку держаних цінних паперів;
 - надання кредитів за адекватною процентною ставкою та на рівних для всіх банків умовах;
 - введення до Плану рахунків комерційних банків та в План рахунків НБУ окремих рахунків IV порядку для обліку груп кредитів рефінансування, що надані через операції прямого РЕПО та шляхом проведення тендера;
 - підвищення контролю за здійсненням операцій рефінансування та цільовим використання кредитних ресурсів через їх облік на субрахунках, відповідно до їх цільового призначення за кожною окремою операцією.

Викладені вище пропозиції сприятимуть формуванню сучасної системи рефінансування, яка забезпечить стабільність банківської системи та дасть потужний поштовх до подальшого розвитку банків України .

Недоліки та проблеми у вітчизняній практиці рефінансування, які проявилися під час системної банківської кризи, ще не повністю подолані. Так, потребує додаткового дослідження та доопрацювання чинна нормативно-правова база, механізми рефінансування за кожним окремим інструментом, особливості забезпечення повернення кредитів з рефінансування тощо. Подальші дослідження в цих сферах сприятимуть активізації кредитного ринку та досягненню макроекономічної стабільності в країні.

Список використаних джерел

1. Деньги и кредит[Текст] : учебное пособие/ Л.Н. Рябина – Киев 2010. – 160 – 165 с.
2. Баріда Н. П. Ефективна економіка: Київ, 2014. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2062>
3. Савлук М. І. Гроші та кредит: Підручник. — К.: КНЕУ, 2006.- 602 с.
4. Глосарій банківської термінології //[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123455
5. . Салтикова Г.В. Рефінансування банків: світова практика та напрями розвитку в Україні / Г.В. Салтикова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 2(14). – 142–145 с.
6. Максимова А. В. Наука й економіка: Хмельницький, 2014 №3(35) - 54с.
7. Карпінський Б.А. Фінанси:термінологічний словник/ Б.А.Карпінський, Т.Б. Щира/ Мін-во освіти і науки України. – К. : Професіонал, 2007. – 608 с.
8. Шарп У.Ф. Инвестиции / У.Ф. Шарп, Г.Дж. Александер, Дж.В. Бэйли ; [пер. с англ.]. – М. : Инфра-М, 1998. – 1028 с.
9. Комарницький І.Ф. Економічна теорія: Чернівці, 2006. - 334 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pulib.if.ua/part/3090>
10. Івасів Б.І. Гроші та кредит: Підручник. – Вид.2-ге, змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 528 с.
11. Коваленко Д.І. Гроші та кредит: теорія і практика: Навч. Посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 344 с.
12. Плєскач В.Л. Методологічні засади державного регулювання фінансово-економічного розвитку // Фінанси України №10(179), 2014 – С. . 77—85
13. Вікіпедія/Грошова пропозиція//[Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Пропозиція_грошей

14. Пояснювальна записка до проекту постанови Правління Національного банку України “Про встановлення граничної суми готівкового розрахунку” та змін до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=546084>
15. Мочерний С.В., Довбенко М.В. Економічна теорія [Текст]: : Підручник. — К.: Видавничий центр «Академія», 2004. — 856 с
16. Алексеєнко М.Д. Капітал банку: питання теорії і практики [Текст]: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 276 с.
17. Банки таємно продають проблемні борги? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrrudprom.com/digest/Banki_tamno_prodayut_problemn_borgi.htm
18. Перехідна економіка / Вікіпедія//[Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Перехідна_економіка
19. Бюлетень Національного банку України за 1992-2016рр.,/[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=4881607>
20. Статистика Світового банку за 2000-2016рр.,/[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://databank.worldbank.org/data>
21. Про Національний банк України : Закон України від 20 травня 1999 р., № 679–XIV // Голос України. – 1999. – № 112.
22. Козюк В. В. Центральний банк і грошово-кредитна політика / В. В. Козюк. – Тернопіль : Джура, 2009. – 260 с.
23. Орлюк О. П. Банківська система України. Правові засади організації: монографія / О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 240 с.
24. Банківське право України / за ред. О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 390 с.
25. Інвестиційний потенціал банківської системи України [Текст]: Монографія / С.В. Леонов. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 375 с

26. Постанову № 820 від 18 грудня 2014 року “Про зміну порядку формування та зберігання обов’язкових резервів” // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=12955164>
27. Банківська система України [Текст] : монографія / В.В. Коваленко, О.Г. Коренєва, К.Ф. Черкашина, О.В. Крухмаль - СумиДВНЗ “УАБС НБУ” 2010.
28. Теорія та методологія регулювання грошового обігу [Текст] : научна стаття / Нікіфоров П.О - Чернівці: Рута, 2012.
29. Економіко-математичний словник: словник сучасної економічної науки [Текст] : словник / Лопатников Л.І. – М.Дело, 2003. – 520 с.
30. Про удосконалення підходів до визначення монетизації економіки і обґрунтування її оптимального рівня [Текст] : научна стаття / Греков І.Є. // Фінанси та кредит – 2007. №11 – 60-70 с.
31. Про затвердження Положення про порядок формування та зберігання обов’язкових резервів для банків України та філій іноземних банків в Україні [Електронний ресурс] / Постанова Правління НБУ від 16 березня 2006 року № 91. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z031206>.
32. Обов’язкове резервування – потужний інструмент грошово-кредитного регулювання [Текст] : наукова стаття / В.В. Храпкіна, В.В. Кутушкіна // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/242.pdf>
33. Еш С. М. Фінансовий ринок : навчальний посібник / С. М. Еш. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 528 с.
34. Иванов В. М. Финансовый рынок [Електронний ресурс] / В.М. Иванов. – К. : МАУП, 2001. – 112 с. – Режим доступу : <http://subject.com.ua/pdf/133.pdf>
35. Іваницька О. М. Державне регулювання розвитку фінансової інфраструктури : монографія / О. М. Іваницька. – К. : Вид-во НАДУ, 2005. – 276 с.

- 36.Грошово-кредитна система України в умовах ринкових перетворень в економіці : монографія / [Дзюблюк О. В., Адамик Б. П., Галапун Н. Д. та ін. ; за ред. О.В. Дзюблюка]. – Тернопіль : Карт-Бланш, 2007. – 309 с.
- 37.Коваленко В. В. Вплив монетарних чинників на позиціонування інфляційної складової у діяльності банків: методологічні та практичні аспекти оцінювання : монографія / В. В. Коваленко, Є. В. Шепель. – Одеса : Атлант, 2015. – 242 с.
- 38.Коли цінову стабільність буде забезпечено в Україні? [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article;jsessionid=38BDF0D48525CD6CBE9D31B02DF7F103?art_id=107577&showTitle=true
- 39.Демківський А. В. Гроші та кредит : навч. посібник / А. В. Демківський. – К. : Дакор, 2007. – 528 с.
- 40.Гальчинський А. С. Теорія грошей. — К.: Основи. — 2001. — 234 с.
- 41.Мишкін Ф. С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Ф. С. Мишкін; [пер. з англ. С. Панчишин та ін.; ред. пер. С. Панчишин]. – К. : Основи, 1998. – 963 с.